

Kâinatın altı günde yaratılması meselesindeki "altı gün" kime göre veya neye göre altı gündür? Bir de zamanın ne zaman yaratıldığına dair bilgi verir misiniz?

Üstad Hazretleri bir eserinde şöyle buyurur:

"Levh-i Mahv-İsbat ise, sabit ve daim olan Levh-i Mahfuz-u A'zam'ın daire-i mümkünatta, yani mevt ve hayata, vücud ve fenaya daima mazhar olan eşyada mütebeddil bir defteri ve yazar bozar bir tahtasıdır ki, hakikat-ı zaman odur." (bk. *Sözler, Otuzuncu Söz, s. 548*)

Cenab-ı Hak, ilmindeki mânalardan bir kısmını zamanın sayfasında yazmakta, daha sonra ölüm kanunuyla bunları silip yenilerini göstermektedir.

Eşyanın Allah'ın ilmindeki halinde zaman söz konusu değildir; ezel- ebed beraberdir. Bunların vücuda gelmeleri belli bir tertip ve sıra iledir, böylece zaman ortaya çıkmaktadır.

Ezbere bildiğimiz bir şiirin başı ve sonu ilmimizde beraberce bulunur. Ama bunu söylemeye veya yazmaya başladığımızda belli bir sıra ortaya çıkar.

Bir insanın ömrü boyunca geçireceği devreler, nutfede mevcuttur; ama **Kitab-ı Mübin** dediğimiz bu âlemde daha geniş ve teferruatlı görüntüler var. Ayrıca "**Levh-i Mahv ve İsbat**" dediğimiz levhada, şartların yerine gelip gelmediği de kontrol edilmektedir; yani bir adamın başına gelecek şeylerin tayin ve tespiti **Levh-i Mahv ve İsbat**'ta tahakkuk eder.

İlm-i İlâhî'nin değişmesi muhaldir. Ezelden ebede kadar olmuş ve olacak bütün hâdiseler gibi, **atâ kanunu**'nun tatbikatı da o ilmin şümûlündedir. Bu kader değişmez. Değişiklikler sabit ve derin olan Levh-i Mahfûz'un daire-i mümkünatta bir defteri ve yazar bozar tahtası hükmündeki **Levh-i Mahv ve isbat**'ta olmaktadır. Önce takdir edilen nice cezalar, daha sonra tövbe vesilesiyle ve **atâ kanunu** ile afvedilmekte, **Levh-i Mahv ve İsbat**'tan silinmekte ve kaza edilmemektedir. Nitekim bir âyet-i kerîmede şöyle buyurulmaktadır:

"Allah dilediği şeyi mahveder ve dilediğini isbat eder. Nezdinde kitabın aslı olan Levh-i Mahfuz vardır."(*Ra'd, 13/39*)

"Zaman, ne zaman yaratıldı" ifadesi mantık açısından tezat ve tenakuz teşkil eden bir ifadedir. Zira zaman yaratıldığında ya da yaratılmadan önce zaman diye bir mefhum yoktu ki zamana nisbet edilsin. Zaman Allah'ın ezelî takdiri ile yaratıldı ve safahat böylece başlamış oldu. Hal böyle olunca zaman Allah'ın ezelî takdiri ile yaratılmış demek gerekiyor, zaman ne zaman yaratılmış diyemeyiz.

Üstad Hazretleri **"zamanın hakikati, Levh-i Mahv ve İsbat'tır"** diyor. Yani, zaman denilen şey, eşyanın gayb âleminden, yani Allah'ın ezelî ilminden çıkıp, şehadet ve varlık âlemine girip, orada görüldükten sonra, zahirî cisimlerini bırakıp, tekrar Allah'ın ilmine ya da âlem-i ahirete gitmesinden ibarettir.

"Altı gün" tabiri kâinatın bir tertip ve sebep münasebeti üzerine yaratılmasından kinayedir. Nasıl bir elmanın kızarması ve kıvama gelmesi için üzerinden bahar ve yaz aylarının geçmesi gerekiyor ise, kâinatın yaratılması da böyle sebepler ve müddet içinde olmuştur. Allah istese her şeyi bir anda sebepsiz ve müddetsiz de yaratabilir, lakin ihsan ve ikramlarını bize göstermek için sebepler ve müddeti devreye sokuyor.

Bir kitabı hızlı okuduğumuz zaman kimse bir şey anlamaz. Onun anlaşılması için yavaş ve tane tane okumak gerekir. Aynı şekilde tabiri caiz ise biz insanların kâinat kitabını iyi okuyabilmemiz için Allah da kâinatı sebeplerin eliyle yavaş yavaş, tane tane yaratıyor.

"Meselâ, ﴿أَمْ يَلْمِزُكَ فِى فَضْلِكَ أَتُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا وَمَا نُنزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِن مَّاءٍ لَّيْلًا يَنزِلُ فِي أَصْنَافٍ ثَلَاثٍ يَسْقَىٰ بِهِ النَّبَاتِ الْعُتْبَىٰ﴾" Altı günde gökleri ve yeri yarattık" demek olan; hem, belki bin ve elli bin sene gibi uzun zamandan ibaret olan eyyâm-ı Kur'âniye ile, insan dünyası ve hayvan âlemi altı günde yaşayacağına işaret eden hakikat-i ulviyesine kanaat getirmek için, birer gün hükmünde olan herbir asırda, herbir senede, herbir günde Fâtır-ı Zülcelâlin halk ettiği seyyal âlemleri, seyyar kâinatları, geçici dünyaları nazar-ı şuhuda gösteriyoruz. Evet, güya insanlar gibi dünyalar dahi birer misafirdir. Her mevsimde Zât-ı Zülcelâlin emriyle âlem dolar, boşanır." (14. Söz)

"Şüphesiz ki Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arş'a istivâ eden, geceyi, durmadan kendisini kovalayan gündüze bürüyüp örten; güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğmiş durumda yaratan Allah'tır. Bilesiniz ki, yaratmak da emretmek de O'na mahsustur. Âlemlerin Rabbi Allah ne yücedir!" (A'râf Suresi, 7/54)

Âyetin başında **“Rab”** isminin geçmesi ayrı bir ehemmiyet taşır. Zira terbiye, kademeli olarak yapılır. Bir anda yaratmaya terbiye denmez; *halk* denir, *ibda* denir.

Tefsir âlimlerinin büyük kısmı, *“altı gün”* ifadesinin, bizim bildiğimiz yirmi dört saat hesabıyla olmadığını ifade eder ve derler ki, *“arz ve semanın henüz bulunmadığı bir safhada, yerkürenin kendi etrafındaki dönmesi mânâsındaki bir “gün”den söz edilemez.”*

Gün ifadesi, devir mânâsıdır. Sema ve arz, ezel ve ebede nazaran altı gün sayılacak kadar olan altı devrede yaratılmışlardır. Bin ve elli bin sene konusunda tefsirlerde şu ehemmiyetli malumata yer verilir: Hac Sûresi 47. âyette, **“Rabbinin katındaki bir gün sizin saymakta olduklarınızın bin yılı gibidir.”** buyrulur. *“Meâric Sûresi”* dördüncü âyette ise, **“Melekler ve ruh, O’na ‘miktarı elli bin yıl olan’ bir günde yükselip çıkar.”** buyrulur. Âyette geçen ruhtan maksat Cebrail aleyhisselamdır. Ve bu âyette Hac Sûresindeki *“sizin saymakta olduklarınızın”* kaydı konulmamıştır. Buna göre bu âyette geçen gün, melek günüdür. O gün için belli bir süre tayin etmek mümkün değildir. Ve âyette asıl maksat meleklerin yükseldikleri mertebelerin ne kadar yüce olduğunu anlatmaktır.

Bununla birlikte bu âyet-i kerîmelere birçok işarî mânalar verilmiştir. Müfessirlerimiz Hac Sûresinde geçen günün, âhiret günü, kıyamet günü olduğunu söylemişler ve bunun *“dirilişle mizan arasında geçen zaman”* olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun mü’minler ile inanmayanlar için farklı olacağını da kaydetmişlerdir.

Bazı âlimlere göre, Meâric Sûresinin dördüncü âyetinde haber verilen sür’atli seyir, ruhların mizandan sonra cennete varışları için de geçerlidir.

Üstad hazretleri, kabirle başlayıp cennetle son bulacak yolculuğun amele göre, takva kuvvetine göre farklı şekilde kat’ edileceğini belirterek şöyle buyurur:

“Bir kısım ehl-i takva, berk gibi bin senelik yolu, bir günde keser. Bir kısmı da hayal gibi elli bin senelik bir mesafeyi, bir günde kat’eder.” (Dördüncü Söz)

Diğer bazı müfessirler ise altı günü sadece dünyanın yaratılışına tahsis ederek, âyet-i kerîmeye, *“Semavatı yarattı, arzı da altı günde yarattı.”* şeklinde mânâ verirler.

Bir anda değil de altı devrede yaratılmanın çok hikmetleri zikredilir. Bunlardan birisi de, *“bir anda yaratılmanın bazılarınca tesadüfe verilebileceği, mahlûkatın safhalar halinde terbiye görerek, sonunda insanın misafir olacağı en güzel bir saray şeklinde terbiye görmesinin ise ancak ilim, hikmet ve rahmet ile olabileceği, bunların ise tesadüfe verilemeyeceği”* şeklindedir.

Ayrıca müfessirler, “*semavat ve arz*” ifadesinin, onlardaki bütün varlıkları da içine alacağını ifade ederler. Bu vesileyle ibda ve inşa konusuna kısaca temas edelim:

Cenâb-ı Hakk’ın iki nevi yaratması vardır, birisi “*ibda*” ile yoktan yaratma, diğeri “*inşa*” tarzında kademeli olarak, safhalar halinde yaratmadır. Kâinatın bir küçük misâli olan insanda her iki yaratılışın da misali vardır. *İnsanın ruhu -ibda ile bir anda, bedeni ise inşa ile -kademeli olarak- yaratılmıştır.*

Bir Risalede dünyada hikmetin, âhirette ise kudretin daha hâkim olacağı nazara verilir.

Üstad Hazretleri kâinatı bir ağaca benzetir, insanın ise onun en mükemmel meyvesi olduğunu nazara verir. Kâinat safha safha yaratıldığı için onun meyvesi olan insan da yine kademeli olarak yaratılmıştır. Kâinatın geçirdiği altı devrenin bir küçük misâli de insanın ana rahmindeki teşekkülünde kendini gösterir. O da “*nutfe, alaka, mudğa, azm, lahm ve halk-ı cedit*” safhalarından geçmiştir.

Kâinat bir anda yaratılsaydı insan bu safhalardan geçmeyecek, kemal yaş olan kırk yaşında hiçbir şey bilmeyen bir büyük çocuk olarak ortaya çıkacaktı. Yahut ona bütün bilmesi gerekenler de, meleklerde olduğu gibi, bir anda verilecek, terakki ve tekâmül kapısı kapanacaktı.

Bilindiği gibi, Cenâb-ı Hakk’ın *Zâtî isimleri* yanında sayılamayacak kadar çok *fiilî isimleri* de vardır. Birbirinden farklı olan her fiil ayrı bir ismin tecellisini netice verir. Rızık vermek ayrı, hayat vermek ayrı bir fiil olduğundan, birincisinin icra edilmesiyle *Rezzak* ismi, ikincisinin icrasıyla da *Muhyi* ismi tecelli etmiştir. İşte âlemin ve onda yaratılan bütün canlıların geçirdikleri her bir safha, ayrı bir İlâhî fiildir ve ayrı bir ismin veya isimlerin tecellisine hizmet etmektedir. Bu safhalar bire indiğinde birçok isim tecelli etmeyecek demektir. Sadece, bitkilerden bir misâl vermekle iktifa edelim. Bu misâli diğer bütün canlılara ve kâinatın tamamına teşmil edebiliriz.

Cenâb-ı Hak, bir ağacın bütün hususiyetlerini bir çekirdek içinde, Üstad'ın ifadesiyle, “*manevî kader kâlemiyle*” yazıyor. Bu ayrı bir fiildir. Sonra, o çekirdeği açıyor. Bu da yine farklı bir fiildir. O çekirdeğe neşv ü nema veriyor, onu büyütüp geliştiriyor. Bunlar da yine ayrı birer fiildirler. Neticede o ağacı kemal noktasına getiriyor ve orada durduruyor. Bunlar da yine farklı işlerdir. Ağaçtan meyve çıkarıyor. Ve o meyvenin içine ağacın bütün plan ve programını yerleştiriyor. Bunlar da yine birbirinden ayrı hârika fiillerdir. Bütün bu farklı fiiller, farklı isimlerin tecellisini netice verirler. Ağaç bir anda yaratılsaydı bütün bu fiiller yerine, sadece, “*yoktan yaratma*” fiili icra edilecek ve diğer isimler tecellisiz kalacaktı. O zaman yeryüzünde ne civciv görebilecektik, ne kuzu. Bitkiler âleminde ise fidanlardan hiç söz edilmeyecekti.

Doğrudan “*kâinat*” demek yerine, “*semavat ve arz*” denilmesinin sebebine gelince, bu ifade tarzı, insanın tefekkür ufkunu daha da genişletmektedir. Nitekim bir âyet-i kerîmede de o müşriklere semavat ve arzı kimin yarattığı sorulduğunda, ister

istemez, Allah diyecekleri haber verilir.

Üstad Hazretleri, yeryüzündeki bütün canlıların semavat ve arzın izdivacıyla ortaya çıktıklarına dikkat çeker.

İnsan, semadaki varlıklara ve hâdiselere de muhtaçtır, yerdeki varlıklara ve icraatlara da. Öyle ise, insanı yaratan ancak semavat ve arzın Rabbi olabilir.

Öte yandan bu ikinci ifade tarzında sema ve arzın ayrı ayrı tefekkür edilmeleri de sağlanmış oluyor. Nitekim Fatiha Sûresinde *“Rabbü'l -âlemin”* ismi geçer ve Allah'ın bütün âlemleri terbiye ettiği nazara verilir. Kur'ân'ın hûlasası mahiyetinde olan bu sûrede geçen *“Rabbü'l-âlemin”* ismi yerine daha sonra tafsilata geçilmiş ve farklı isimler zikredilmiştir; *“Rabbü's-Semavati ve'l- arz”, “Rabbi Musa ve Harun”, “Rabbünnas”* gibi.

Kur'ân-ı Kerîm'de *“göklerin ve yerin altı günde (devrede) yaratıldığı”* haber verilmektedir. Nur Külliyyatında, *“eyyam-ı Kur'âniyenin”* yani Kur'ân'da geçen “gün” mefhumunun *“bin ve elli bin sene gibi uzun zamanları”* ifade ettiğine dikkat çekiliyor. Burada geçen *“gibi”* kelimesi, bu rakamlar dışında başka rakamlar da olabileceğine işaret etmektedir.

Nitekim Üstad Hazretleri de Barla Lahikası'nda günler ve senelerdeki bu farklılık hakkında şöyle buyurur:

“Malûmdur ki, Küre-i Arz'ın mihveri üstündeki hareketiyle gec-gündüzler ve medar-ı senevîsi üstündeki hareketiyle seneler hâsıl oluyor. Güneşle beraber her bir seyyarenin belki sevabitin ve Şems-üş Şümus'un dahi her birinin mihveri üstünde eyyam-ı mahsusalarını gösteren bir hareketi ve medarı üzerinde deveranı dahi bir nevi seneleri gösteriyor...”

Üstadımız, aynı mektupta, bütün hak dinlerin ve şeriatların asıllarının Kur'ân'da olduğunu ifade ettikten sonra, Kur'ân'ın *“altı bin altı yüz altmış altı”* âyetinin, Kur'ân nurunun *“eyyam-ı şer'iyye”* ile bu kadar yıl hüküm süreceğine işaret ettiğini kaydeder. Bu rakama fetret dönemi ilave edildiğinde *“Âdem'den kıyamete kadar ömr-ü beşer yedi bin senedir.”* hadis-i şerifinde haber verilen rakama tekabül eder.

Üstad Hazretleri, aynı konunun devamında, *“eyyamın lisan-ı şer'ide itlâkatı”* olduğunu, yani mutlak bırakıldığını nazara verir ve senelerin de mutlak olduğuna, belli bir süre ile kayıtlanamayacağına işaret ederek, jeologların, tarihçilerin ve coğrafyacıların verdikleri rakamların, *“Âdem'den kıyamete kadar ömr-ü beşer yedi bin senedir.”* hadis-i şerefini cerh edemeyeceğini söyler.

Ayrıca şunu da ilave eder: "Çünkü eyyam-ı şer'iyyenin dört saatten, elli bin seneye kadar hükmü ve şumulü var." Yani, hadiste geçen sene ifadesi de mutlakdır, ne kadar müddeti ifade ettiği kesin değildir. Bu sebeple söz konusu ilim adamlarının verdikleri rakamlar hadisın haberini cerh edemez.

Ayrıca altı gün tabirini Üstad Hazretleri geniş ve küllî bir şekilde şöyle izah ediyor:

"Şu dünyanın bir ömrü, ve şu dünyadaki küre-i arzın dahi ondan kısa diğer bir ömrü, ve küre-i arzda yaşayan nev-i insanın daha kısa bir ömrü vardır. Bu birbiri içinde üç nevi mahlûkatın ömürleri, saatin içindeki dakika, saniye, saatleri sayan çarkların nisbeti gibidir. Nev-i insanın ömrü, küre-i arzın iki hareketiyle hasıl olan malûm eyyamla olduğu gibi, zîhayatın vücuduna mazhar olduğu zamandan itibaren, küre-i arzın ömrü ise merkez-i irtibatı olan şemsin hareket-i mihveriyesiyle hasıl olan eyyamla olması hikmet-i Rabbâniyeden uzak değildir. Ve dünyanın ömrü ise Şemsü's-Şümusun hareket-i mihveriyesiyle hasıl olan eyyâm ile dir."

"Şu halde nev-i insanın ömrü yedi bin sene eyyam-ı malûme-i arziyeye olsa, küre-i arzın hayata menşe olduğu zamandan, harabiyetine kadar, eyyam-ı şemsiye ile iki yüz bin seneden geçer. Ve Şemsü's-Şümusa tâbi ve âlem-i bekadan ayrılıp küremize bakan dünyaların ömrü -Şemsü's-Şümusun işarât-ı Kur'âniyeye herbir günü 50.000 (elli bin) sene olmasıyla- yedi bin sene, o eyyâmı yüz yirmi altı milyar (126.000.000.000) sene yaşarlar. Demek, eyyâm-ı şer'iyeye tâbir ettiğimiz eyyâm-ı Kur'âniyede bunlar dahil olabilirler."(1)

Nasıl dünyanın kendi etrafında dönmesinden gece ve gündüzler, güneşin etrafında dönüşünden de mevsimler ve seneler hâsıl oluyorsa, aynı şekilde güneş ve sair gezegenlerin de buna benzer kendi etraflarında dönmesinden onların seneleri ve günleri hâsıl oluyor. Yalnız bu gezegenlerin dönme zamanları farklı olduğu için güneşin bir dönüşü dünyanın binlerce dönüşüne bedeldir. Böyle olunca güneşin bir günü dünyanın binlerce gününe eşittir, bir senesi elli bin senesine denk gelir. Aynı şekilde güneşten daha büyük yıldızlarında bu tarz dönüşlerinden hâsıl olan gün ve yılları güneşten katbekat fazladır. Böyle olunca kâinat içinde nisbî olarak yüzlerce gün ve yıl kalıpları ortaya çıkıyor.

Bugünkü fen, dünyanın gün ve yıl kalıbını esas aldığı için Kur'an ve hadiste işaret edilen bir takım, gün ve yıl tabirlerine itiraz ediyor. "**Dünyayı ve semayı altı günde yarattım**" ayetine itiraz ederek "ilmî olarak dünyanın ve gezegenin teşekkülü milyarlarca yıl sürmüştür, öyle ise Kur'an -hâşâ- yanılmıştır." diye şüphe atıyor. Hâlbuki Kur'an ezel ve ebed sultanı olan Allah'ın kelamı olmasından,

kâinattaki bütün gün ve yıl kalıplarını tabirinin ve kelamının içine alıyor.

Kâinatta öyle galaksiler var ki bu galaksinin bir günü dünyanın milyarlarca yılına karşılık gelir. Kur'an'ın dünya ve semanın ömrünün milyarlarca yıl olmasını altı gün ile tabir etmesi, bu galaksilerin gün ve yıl kalıbına göre olma ihtimalindedir. Öyle ise Kur'an'a itiraz etmek mânasız ve hatalıdır.

(1) bk. [Barla Lâhikası, \(250. Mektup\)](#).